

ПРИНЦИПИ ОЦІНКИ ВПЛИВУ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ФОРМУВАННЯ, РЕАЛІЗАЦІЮ ТА РОЗВИТОК КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Методологічною основою оцінки впливу зовнішнього середовища на формування, реалізацію та розвиток конкурентних переваг за концептуальними засадами є системний, процесний і ціннісний підходи, їх загальні та специфічні принципи. Оцінювання впливу зовнішнього середовища на конкурентні переваги виходить із загальноновизнаного його розуміння як комплексу системоутворюючих елементів: принципів, критеріїв, методів і показників. Процесне бачення дослідження умов і факторів зовнішнього середовища та їх впливу на формування, реалізацію та розвиток конкурентних переваг підприємств ритейлу виходить із сутнісного змісту процесу як серії безперервних взаємопов'язаних дій: ідентифікація процесів, необхідних для оцінки впливу зовнішнього середовища; встановлення їх ієрархії та взаємозв'язку; визначення методів оцінювання на різних етапах; аналіз, оцінювання та контроль характеристик зовнішнього середовища для використання його позитивного впливу та нейтралізації негативного. Оцінка впливу зовнішнього середовища на формування, реалізацію та розвиток конкурентних переваг має бути системною діяльністю з пошуку та забезпечення умов реалізації можливостей підприємства, які сприятимуть досягнення його цілей, підвищення його адаптованості до мінливого зовнішнього середовища, що дозволить покращити конкурентну позицію підприємства. Застосування ціннісного підходу виходить із визначення конкурентної переваги підприємств ритейлу як ексклюзивної цінності торговельної послуги, що забезпечує більш якісне та повне задоволення потреб споживачів порівняно з конкурентами. Змістовні аспекти оцінки впливу зовнішнього середовища на формування, реалізацію та розвиток конкурентних переваг підприємств ритейлу конкретизуються через систему принципів, які є науковою, організаційною та методичною основою оцінки, правилами, які описують цей процес.

Підґрунтям такої оцінки, на нашу думку, мають бути такі групи принципів:

- загальні: наукової обґрунтованості (застосування наукового інструментарію під час здійснення оцінювальних процедур); системності (системою є безперервний процес формування, реалізації

та розвитку конкурентних переваг, зовнішнє середовище, їх окремі стадії й елементи у взаємозв'язку), який реалізується через принципи: цілісності (розгляд зовнішнього середовища як єдності його взаємодіючих частин, оскільки цілісний об'єкт виявляє властивості, які не можуть бути простою сумою властивостей окремих елементів); структурованості (виявлення й урахування зв'язків між окремими факторами, умовами та рівнями зовнішнього середовища, стадіями життєвого циклу конкурентних переваг, що забезпечує їх єдність); ієрархічності (спрямовує дослідження на ранжування цілей, визначення пріоритетів і підпорядкованих зв'язків – виявлення рівнів впливу зовнішнього середовища); взаємозалежності системи і зовнішнього середовища (жодна з систем, і у тому числі формування, реалізація та розвиток конкурентних переваг, не є самодостатньою, має динамічно змінюватись і удосконалюватись адекватно до змін зовнішнього середовища); комплексності (орієнтує процес оцінювання на охоплення комплексу умов і факторів зовнішнього середовища та всебічне вивчення причинних залежностей від них процесів формування, реалізації та розвитку конкурентних переваг, що дозволяє визначити пріоритети та забезпечити взаємопов'язаність рішень під час їх реалізації); адаптивності (оцінка має виявити здатності ефективно формувати, реалізовувати й розвивати конкурентні переваги відповідно змін зовнішнього середовища);

– специфічні: орієнтація на створення більшої цінності торговельної послуги (виявлення в процесі оцінювання зовнішніх можливостей створення більшої цінності торговельної послуги порівняно з конкурентами); фокусування на «сприятливих можливостях» (орієнтує оцінку на вибір кращих варіантів зовнішніх можливостей); динамічності (потребує урахування динаміки як умов і факторів зовнішнього середовища, так і розвитку конкурентних переваг впродовж життєвого циклу); досяжності та варіативності (інтерпретація результатів оцінки з точки зору досягнення цілей і завдань із забезпечення конкурентних переваг і використання їх для розробки різних варіантів дій); оптимальності (забезпечення оптимального вибору показників оцінки та варіантів дій з можливих); гнучкості (вимагає швидкої адаптації до змін зовнішнього середовища шляхом внесення коректив у зміст і реалізацію конкурентних переваг завдяки своєчасній оцінці); перспективності (спрямовує оцінку на визначення перспективних тенденцій розвитку зовнішнього середовища з точки зору перспектив розвитку конкурентних переваг); зворотного зв'язку (виявлення в процесі оцінювання відхилень і шляхів підтримання системи конкурентних переваг у заданому стані).